

11. Салтевский М. В. О структуре криминалистической характеристики хулиганства и типичных следственных ситуациях // Криминалистика и судебная экспертиза. – Вып. 25. – 1982. – С. 13–21.

12. Справа № 1-200/11, Архів Жовтневого районного суду м. Запоріжжя, 2011 рік.

13. Шалдирван П. В. Методика розслідування масових заворушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / П.В. Шалдирван. – К., 2005. – 20 с.

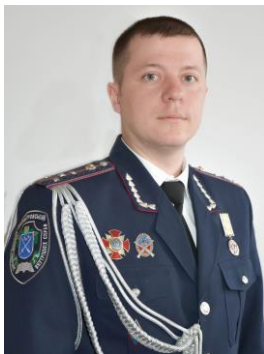
Антонюк И.В. Способы совершения хулиганства с использованием огнестрельного или холодного оружия или предметов, специально приспособленных для нанесения телесных повреждений. Освещены способы совершения хулиганства с использованием огнестрельного или холодного оружия, а также иных предметов, специально приспособленных для нанесения телесных повреждений. Рассмотрены разнообразные способы совершения хулиганства, а также разработана их классификация для более быстрого и эффективного расследования преступления.

Ключевые слова: хулиганство, криминалистическая характеристика, способ совершения преступления.

Antonyuk I.V. Ways of commitment hooliganism with the use of firearms or cold weapon or items specially fit to cause bodily harms. The scientific article deals with the convey of some aspects of the investigation of the hooliganism. Typical situations of the investigation are examined, and the activity of the investigator by carry out urgent and next investigating acts is examined too.

Keywords: hooliganism, criminalistic characteristic, investigating acts, way of crime commitment.

Надійшла до редакції 29.11.2016

Галемін О.А.

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.593

ОБ'ЄКТ ХУЛІГАНСТВА, ПОВ'ЯЗАНОГО З ОПОРОМ ПРЕДСТАВНИКОВІ ВЛАДИ АБО ПРЕДСТАВНИКОВІ ГРОМАДСЬКОСТІ, ЯКИЙ ВИКОНУЄ СЛУЖБОВІ ОБОВ'ЯЗКИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ, ЧИ ІНШИМ ГРОМАДЛЯМ, ЯКІ ПРИПИНЯЛИ ХУЛІГАНСЬКІ ДІЇ

На підставі вивчення доктринальних джерел та емпіричного матеріалу визначено об'єкт хуліганства, пов'язаного з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує службові обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії.

Ключові слова: представник влади, громадський порядок, хуліганство, склад злочину, об'єкт злочину, покарання, суспільні відносини.

Постановка проблеми. Для вирішення багатьох питань застосування кримінального закону, кваліфікації злочинів, а також з навчальною метою наукою кримінального права визначено риси, притаманні складовій будь-якого конкретного злочину. На цій основі будується узагальнена абстрактна модель складу злочину. Ця модель, хоча вона й є науково-теоретичною, водночас має важливе практичне значення – вона вказує на обов'язкові (універсальні) елементи складу будь-якого злочину. Такими елементами є: 1) об'єкт злочину; 2) об'єктивна сторона злочину; 3) суб'єкт злочину; 4) суб'єктивна сторона злочину [1, с.11].

Зазначені елементи складаються з обов'язкових і факультативних ознак. Ознаки складу злочину – це характерні риси, які визначають кожен елемент складу злочину. Обов'язкові ознаки – це ті, які властиві будь-якому складу злочину і без яких взагалі відсутній склад злочину. Обов'язкові ознаки складу злочину мають значення і беруться до уваги при кваліфікації злочинів. Факультативними визнаються ознаки, які не є обов'язковим для усіх складів злочинів. Вони не впливають на кваліфікацію, але враховуються при призначенні покарання. У випадку, якщо факультативні ознаки передбачені в диспозиції норми Особливої частини КК України, як у ч. 3 ст. 296 КК України, то вони стають обов'язковими і їх встановлення є обов'язковим [2, с. 60–61].

Тому факультативні ознаки, передбачені ч. 3 ст. 296 КК України, переходять в обов'язкові ознаки даного виду злочину, до яких належать:

- 1) ознаки, що характеризують об'єкт злочину: суспільні відносини, на які здійснено посягання, а також здоров'я особи, авторитет органів державної влади, громадської безпеки;
- 2) ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину: суспільно небезпечне діяння, виражене у формі дії, яке заподіює шкоду або створює загрозу її заподіяння об'єкту;
- 3) ознаки, що характеризують суб'єктивну сторону злочину: вина, виражена у формі умислу;
- 4) ознаки, що характеризують суб'єкт злочину: фізична особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності, її осудність.

Тому визначення складу злочину шляхом встановлення в законі його об'єктивних і суб'єктивних ознак є однією з найважливіших гарантій обґрунтованого притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Питання про визначення об'єкта хуліганства, на наш погляд, залишається невирішеним і дискусійним. Адже саме об'єкт дає змогу визначити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних посягань.

Мета. Поширеність вчинення хуліганства, в тому числі пов'язаного з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, а також неоднозначне застосування у слідчо-

судовій практиці відповідної кримінально-правової норми, зумовлюють актуальність вивчення цього явища, яке виникло у стародавні часи і до сьогодні продовжує існувати. Визначення об'єкта такого виду хуліганства є метою цієї статті.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Слід зазначити, що проблеми кримінальної відповідальності за хуліганство постійно досліджувалися і їм було присвячено значну кількість наукових праць учених, серед яких особливий внесок становлять праці М. І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, В.Т. Дзюби, І.М. Даньшина, І. Я. Козаченка, М. Й. Коржанського, В.В. Кузнецова, М.Т. Куца, В. А. Ломако, П. С. Матишевського, П.П. Михайленка, В.О. Навроцького, М. Л. Накловича, Г.І. Піщенко, Ю.М. Ткачевського, А. П. Тузова, Є. В. Фесенка, С.С. Яценка та ін.

Виклад основного матеріалу. В науці кримінального права під безпосереднім об'єктом хуліганства визнається громадський порядок в частині забезпечення спокійних умов суспільно корисної діяльності, побуту і відпочинку людей. Іншими словами, сукупність суспільних відносин, які забезпечують громадський спокій, нормальні умови праці, побуту і відпочинку людей. З чим ми погодитися не можемо. Додатковим об'єктом можуть бути здоров'я людей, власність, навколишнє природне середовище [3, с. 298].

При визначенні об'єкта злочину, передбаченого ч. 3 ст. 296 КК України, існують різні підходи, зокрема, до визначення що є об'єктом злочину, кількості основних безпосередніх об'єктів цього злочину тощо.

Для правильного застосування ч. 3 ст. 296 КК України треба зрозуміти, що саме охоплюється поняттям «громадський порядок», оскільки законодавець не дав чіткого визначення цього поняття, а вчені визначають його по-різному, виходячи з власного розуміння його змісту.

Громадський порядок, що є результатом здійснення різних соціальних норм, включає до своєї системи не тільки правові, але й інші вольові відносини, зокрема, відносини, засновані на нормах моралі. Так, норми моральності регулюють громадський порядок шляхом визначення відповідних варіантів поведінки людей, що відповідає інтересам суспільства в цілому. Посилення уваги до норм моральності, підвищення вимог до дотримання моральних обов'язків усіма людьми – один з найважливіших засобів попередження порушень правопорядку, що нерідко починаються з незначних відхилень від загальноприйнятих норм у поведінці окремих осіб.

Зусиллями представників науки кримінального й адміністративного права, а також учених-теоретиків зроблено висновок про необхідність розглядати поняття громадського порядку в широкому і вузькому розумінні.

У широкому розумінні громадський порядок містить у собі усі суспільні відносини, що регулюються нормами права і соціальними нормами. Сутність цих відносин визначається матеріальними умовами суспільства і виражає волю усього народу до самих сторін співжиття [4, с. 7].

Деякі автори розглядають громадський порядок як стан (режим) упорядкованості соціальними нормами (нормами права, моралі, корпоративними

нормами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин і їх дотримання [5, с. 492].

Інші, формулюючи поняття громадського порядку, акцентують увагу на тому, що громадський порядок являє собою правильно налагоджений стан усієї сукупності суспільних відносин, урегульованих не тільки правовими, а й усіма іншими соціальними нормами [6, с. 211].

Найбільш широке визначення поняття громадського порядку пропонує М. І. Єропкін [7, с. 7]. Він розглядає громадський порядок як струнку структурну систему правових суспільних відносин, що виникають як у громадських місцях, так і поза цими місцями. І все-таки це розширене тлумачення сфери суспільних відносин, що складають зміст громадського порядку, далеко не повне. Досліджуючи в такому аспекті громадський порядок, його важко відрізнити від інших суспільних категорій, що теж регулюються нормами права й іншими соціальними нормами і виконують ті самі функції.

Таким чином, наведені вище визначення характеризують поняття громадського порядку в широкому сенсі. Однак у цьому випадку громадський порядок виступає не тільки як юридична, а і як соціальна категорія.

Тому, підкреслюючи соціальний зміст відносин громадського порядку, що складаються не тільки в місцях знаходження громадян, але й в інших місцях, у суспільстві в цілому, необхідно зазначити, що він включає усі існуючі в ньому відносини, що складаються не тільки під впливом дії права. Таким чином, громадський порядок у такому розумінні можна вважати категорією «громадський порядок у загальносоціальному значенні».

Дійсно, хуліганство порушує громадський порядок, але так само, як і будь-який інший злочин, дестабілізуючи встановлений порядок життєдіяльності як окремих громадян, юридичних осіб, так і увесь порядок у суспільстві. Окрім того, така ознака хуліганства як явна неповага до суспільства є обов'язковою ознакою будь-якого умисного злочину: вбивства, зґвалтування, зловживання владою тощо. Саме в цьому і проявляється аморальна сутність як окремого злочину, так і злочинності в цілому.

Ми вважаємо, що хуліганство завдає шкоди в першу чергу не громадському порядку, а честі, гідності та здоров'ю окремих громадян, порушуючи їх спокій та безпеку, а також приватній, колективній, державній власності, і в цілому негативно впливає на життєдіяльність досить широкого кола людей.

Як засвідчує судова практика, саме в силу звичайної незрозумілості поняття «громадський порядок», судді зміст цього поняття визначають на власний розсуд і зазвичай по-різному.

Стосовно основного безпосереднього об'єкта хуліганства, передбаченого ч. 3 ст. 296 КК України, на сьогодні серед вчених немає узгодженої точки зору. Одним із варіантів визначення поняття безпосереднього об'єкта є комплекс суспільних відносин чи певне соціальне благо, на які безпосередньо посягає той чи інший конкретний злочин. Як родовий об'єкт є частиною загального, так і безпосередній – частина родового об'єкта.

«Основний безпосередній об'єкт хуліганства, – пише В. О. Навроцький, – громадський порядок. Його додатковим факультативним об'єктом можуть виступати здоров'я особи, авторитет органів державної влади, громадська безпека» [8, с. 752; 1, с. 697].

Щодо ч. 3 ст. 296 КК України, на нашу думку, здоров'я особи, авторитет органів державної влади є додатковим обов'язковим об'єктом такого посягання.

Як зазначає М.Й. Коржанський, «громадський порядок не може бути об'єктом одного злочину. Громадський порядок – це порядок, що існує у даному суспільстві, тобто вся система його визначальних суспільних відносин. Громадський порядок включає правопорядок у цілому, охоплюючи і громадську безпеку, і громадський спокій, і здоров'я населення, й інтереси особи та інші суспільні блага, що охороняються кримінальним законом, за яким вважати громадський порядок безпосереднім або навіть родовим об'єктом одного злочину немає підстав». І далі робить слушний висновок, який ми повністю підтримуємо: хуліганство посягає на громадський спокій, на громадську моральність, гідність громадян [9, с. 50, 54].

Так, С.С. Яценко також дійшов висновку про те, що громадський порядок втілюється у створенні обстановки громадського спокою, сприятливих зовнішніх умов життєдіяльності людей, що забезпечують оптимальний ритм суспільного життя, що, на нашу думку, заслуговує на повну підтримку.

Ми в цілому позитивно ставимося до такого визначення об'єкта злочину і вважаємо, що така позиція переважної більшості вчених, які досліджували хуліганство, заслуговує на розуміння і підтримку, особливо в тій частині, в якій йдеться про певну поведінку та суспільно-громадський стан суб'єктів відносин.

Зважаючи на викладене, є підстави зазначити, що складовими безпосереднього об'єкта хуліганства, пов'язаного з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує службові обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, є честь і гідність потерпілої особи, її спокій та безпека, що визначають сутнісну ознаку громадського спокою. Саме громадській спокій і визнається нами тією соціальною цінністю, якій у результаті хуліганського вчинку завдається шкода. Ми підтримуємо думку В.В. Налуцишина, який прийшов до висновку, що завдання шкоди публічному інтересу і визначає поняття громадського спокою [10].

Висновки. На підставі викладеного можемо дійти висновку, що громадський порядок не може бути об'єктом хуліганства, пов'язаного з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує службові обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії. Громадський порядок, як соціально-правова категорія, розглядається нами як виразник спокою, упорядкованості життєдіяльності як фізичних, так і юридичних осіб, нормального функціонування дер-

жавних органів і установ, громадських організацій і об'єднань у цілому – у кримінально-правовому розумінні як правопорядок, що забезпечує існування людини, суспільства, держави. Зважаючи на викладене є підстави зазначити, що складовими безпосереднього об'єкта хуліганства, передбаченого ч. 3 ст. 296 КК України, є честь і гідність потерпілої особи, її спокій та безпека, тобто завдається шкода публічному інтересу, що і визначає сутнісну ознаку громадського спокою. Саме громадській спокій і визнається нами тією соціальною цінністю, якій в результаті хуліганського вчинку завдається шкода.

Додатковим обов'язковим об'єктом виступають честь і гідність потерпілих осіб, а саме представників влади або представників громадськості, які виконують службові обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, їх здоров'я та власність, а також авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, громадська безпека.

Актуальним напрямком подальших наукових розвідок тут постає звичайно потерпілий від розглядуваного злочину.

Бібліографічні посилання

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., перероб. і доп. – К. : Юрид. думка, 2012.
2. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части : учебник / отв. ред. Е. Л. Стрельцов. – Х. : Одиссей, 2006.
3. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна та ін. – Х. : Право, 2015.
4. Организация патрульно-постовой службы по единой дислокации / А. В. Войцеховский, Е. В. Додин, И. П. Голосниченко. – К., 1982.
5. Скакун О. Ф. Теория государства и права / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2000.
6. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права / В. В. Копейчиков. – К. : Юрінком, 1997.
7. Еропкин М. И. Управление в области охраны общественного порядка / М. И. Еропкин. – М. : Юриздат, 1965.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 3-тє вид., перероб. та доп. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Атіка, 2003.
9. Коржанський М. Й. Об'єкт і предмет злочину / Юридична академія МВС України. – Д. : Ліра ЛТД, 2005.
10. Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Налуцишин Віктор Володимирович. – К., 2008.

Галемин А.А. Объект хулиганства, связанного с сопротивлением представителю власти или представителю общественности, выполняющему служебные обязанности по охране общественного порядка, или другим гражданам, которые прекращали хулиганские действия. На основании изучения доктринальных источников и эмпирического материала определен объект хулиганства, связанного с сопротивлением представителю власти или представителю общественности, выполняющему служебные обязанности по охране общественного порядка, или другим гражданам, которые прекращали хулиганские действия.

Ключевые слова: *представитель власти, общественный порядок, хулиганство, со-*

став преступления, объект преступления, наказание, общественные отношения.

Halemin O.A. Object of hooliganism related to resistance to authorities or public representatives carrying out official duties of public order maintenance, or to other citizens stopping hooliganism. In the article based on the study of the principles and grounds of criminalization of the offense under part 3 of art. 296 of the Criminal Code of Ukraine the author has made the conclusion of the correctness of the legislator's decision and the scientists' premature assertion to exclude this type especially qualified hooliganism.

The recognition of qualified hooliganism actions related to resistance to authorities or member of the public who performs duties of public order is the fact that started in Soviet criminal law.

It should be noted that it was from 06/08/1927 the All-Ukrainian Central Executive Committee had approved by the Decree the second Criminal Code in which the hooliganism (art. 70) was considered to be crimes against public order (chapter II). With the art. 70 of the CC it was established responsibility "for the actions if they stubbornly did not stop despite warnings bodies that protect public order, or of its content were more exceptional cynicism and arrogance of ...". (As amended by Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the Ukrainian Soviet Socialist Republic on November 16, 1940) "We believe at this time they began the protection with the criminal law of one of two social values - public order and the authority of government.

During this time hooliganism punishable as criminal acts remain wide-spread socially dangerous crime. Persons who committed this act inherent lack of culture and immorality, arrogance and contempt as any person and to the traditions, customs, morals and the rights that gave rise to aggression, violence and cruelty bully. The rules which for determined liability for hooliganism was the symbiosis signs as administrative offense and punishable criminal act.

In the 2001 in the Criminal Code of Ukraine the criminal legal rule (art. 296) was first formulated with no signs of an administrative offense.

In general one should be considered positive theoretical and practical framework that confirmed the need to effectively combat violations of public order, including hooliganism. Proposals of a number of scientists to exclude part of the structure of a qualified hooliganism resistance to authorities or member of public who performed duties of the public order of the current Criminal Code cannot be supported.

Principles of criminalization closely related to reasons. Moreover, they are in close relationship – taken separately reason cannot act as the sole prerequisite criminalization of a socially dangerous act without reference to the relevant principles and its opposite. After analyzing the reasons and principles of criminalization of hooliganism including part 3 of art. 296 of the Criminal Code of Ukraine, we have found that most of them are responsible, and therefore believe that criminalizing acts mentioned in 1998 was not only correct, but also necessary. For these circumstances and the fact that hooliganism associated with resistance to authorities or member of the public who carry out their duties to protect public order or other citizens who stop hooliganism violates the large number of constitutional rights and freedoms of Ukrainian citizens, we believe that criminalizing this phenomenon is timely logical and socially conditioned step.

Keywords: *government representative, public order, hooliganism, crime, punishment, reasons and principles of criminalization of socially dangerous act.*

Надійшла до редакції 07.11.2016